

Ấm nhá-c Phá-t giáo Á'á»ng hã nh cã'ng Ấm nhá-c dã'cn tá»™c

Ấ'ng gã'p cá»sa GSTS. Trá'šn Vã'fn Khã'
11/05/2017

Ấm
nh-c Ph-t giáo Ông hành cùng âm nh-c dân tÙc

*
GSTS. Tršn V n Khé

Chúng ta
ang s'ng trong những ngày r'ùn ràng cạ' jì IÁ Ph-t
En, m'út IÁ h'Ui v n hóa tâm linh mang t'şm th' gi'Ui.
Nhân d'p này, tôi xin l'ác ghi m'út s'ñ nh-n xét v'ã s'ñ
liên quan gi'ia âm nh-c Ph-t giáo và âm nh-c dân tÙc,
xem nh' góp m'út bông hoa nh' kính m'ng ngày IÁ h'Ui tôn
giáo tr'ng jì mà c' n'Úc ang nô n'c ón m'ng.
Nét
-c thù cạ' âm nh-c Ph-t giáo

Tr'Úc
h'ít, i'Am Úc áo cạ' âm nh-c Ph-t giáo là không
h'á có khuôn m'«u c'ñ Ēnh. Xu'ít phát t'j m' ù v'Ui
cách tán t'ng theo truy'án th'ng Veda, nh'ng nh-c Ph-t
giáo ß t'ng qu'nc gia Áu 'ác b'En Ēa hóa theo
tính cách -c thù cạ' mxi n'Úc và th'Yng 'ác
th'ã hi'cn theo âm nh-c truy'án th'ng cạ' n'j ó. Cùng
m'út bài kinh mà nét nh-c thay 'oi tùy qu'nc gia, tùy
tr'Yng phái, th-m chí tùy t'ng v'ng. Ch'ng h'jn cùng
ni'cm tên Ph-t A Di à mà hai mi'An Nam B'c ß n'Úc ta
ni'cm khác nhau, theo thang âm i'Cu th'c câu hát ru cạ'
mxi mi'An; còn t'j Hong Kong hay Singapore thì t ng ni'cm
theo thang âm nh-c Qu'ng ông.

Ngoài
ra, nh-c Ph-t giáo luôn luôn liên quan 'jn các nghi th'c
hành IÁ, nh' nghi t'jt t'j chùa (ba th'Yi kính sáng, tr'a,
chi'Áu), nghi t'jt trong tang ma, trong IÁ h'Ui tôn giáo I'Un
nh' Ph-t En, Vu Lan...

Nh-c
Ph-t giáo l'j -t tr'ng tâm vào thanh nh-c h'jn kh'í
nh-c. Ngoài phong cách t'ng và tán quen thu'c trong các
cu'c IÁ t'j, còn có trì, ni'cm, b'ch, x'Úng, th'Ēnh,
Íc, h'õ, tùy theo lo'j kinh hay trình t' cạ' m'út th'Yi
kinh.

Quá
trình phát tri'án âm nh-c Ph-t giáo Vi'ct Nam

j'õ
Ph-t vào n'Úc ta t' r'ít s'Um, nh'ng phát tri'án r'nc
rá nh'ít là vào th'j k' X v'Ui tri'Áu Lý. Trên nh'ng
phi'jn á cạ' chân c'Ut chùa Ph-t Tích (B'c Ninh) - m'út
trong nh'ng di tích Ph-t giáo tiêu bi'Áu cạ' th'Yi Lý -
có ch'jm kh'c họa sen cùng hình đàn nh-c công ang t'şu
nh-c dân tÙc, v'Ui ý ngh)a h'Úng d'«n chúng sinh vào
con 'Yng cạ' j'õ pháp.

Theo
nhà nghiên c'eu Tršn ình S'jn, th'Yi k'ó ó các vua
th'Yng c'ş' chùa tr'Úc khi xây d'ng cung i'cn, và đàn
nh-c tôn giáo c'ng có th'ã Ông th'Yi dùng cho đàn nh-c
cung ình. i'Áu này cho th'şy, t' th'Yi nhà Lý âm nh-c

Ph-t giáo ă có liên quan m-t thiét vŭi âm nhĩc dân tŭc.

ĩn
 Ýi nhà Trŕn, Ph-t giáo v«n ăc xem là quŕc giáo và tĩp tác thŕi kó phŔn thĒnh. Theo sí sách, khi Thăng hoàng Trŕn Nhân Tôn qua Ýi ̢ núi Yên Tĩ vào n m 1308, hĩa cŕn cĩa ngài ăc mang vÁ kinh s°, sau ó triÁu ình rŔc vÁ chôn ̢ Phç Long Hŕng (Thái Bình). Bá tánh nghe tin ỹy ă cùng nhau tả t-p ŕy ngh't chung quanh cung iÇn Á tiÁn ăa linh cũu vĒ vua anh minh. Thỹy khó lòng xua dân giãn ra, mŭt vĒ quan là TrĒnh Trĩng Tĩ ngh) ra cách t-p hãp quân s) và cho hát bài Long ngâm tĩ sân Thiên Trì Á thu hút thiên hĩ lĩ nghe, nhŕ ó mŭi có thÁ di quan. Long ngâm là bài nhĩc dùng trong chùa vào nhĩng ngày IÁ Iŭn, cho thỹy trong cung ình lúc bỹy giŕ rĒt thŔng sí dăng nhĩc Ph-t giáo.

ĩn
 Ýi nhà Lê, n m 1437 vua Lê Thái Tôn giao cho NguyĂn Trãi và Lŕng ng Ēnh nhĩc IÁ, nhŕng do quan iĂm vÁ Nhã nhĩc bĒt Ŕng nên NguyĂn Trãi dăng sŭ thoái thác. Vì thĩ, Nhã nhĩc nhà Lê Áu do mŭt tay hoĩn quan Lŕng ng phĩng theo quy chĩ nhĩc cung ình nhà Minh. Âm nhĩc Ph-t giáo cĩng vì thĩ mà ĩng xuŕng.

Qua
 Ýi nhà NguyĂn, cĩng không nghe nhĒc ĩn nhĩc Ph-t giáo trong các quyĂn Lê TriÁu Hŭi iĂn, LĒch triÁu hĩn chŕng loĩ chí và Khâm Ēnh ĩ Nam hŭi iĂn sŕ ĩç.

Tuy
 không ăc coi trĩng ̢ các Ýi vua sau, nhŕng nhĩc Ph-t giáo v«n ăc sí dăng nghiêm túc trong nhà chùa. Các cách tán táng v«n bĒo tŔn theo âm hŕng tĒ thŕi xa xŔa và ăc phát triĂn ngày càng phong phú.

Sang
 thŕi kó c-n ĩ, có vài sŕ thay Ŕi trong tinh thŕn giĒn đĒ hóa nghi thĒc Ph-t giáo, mà áng lŕu ý là nhĩng thay Ŕi trong nhĩng dân nhĩc IÁ miĂn Nam vŭi viÇc sí dăng hai nhĩc khí nŔc ngoài là ghita phĩm lõm và organ Á phả hĩa theo nhĩng bài tán trong các IÁ hŭi. àn ghita phĩm lõm, vŕn thông dăng trong nhĩng dân nhĩc tài tí cĒi lŕng, tuy ă ăc ViÇt Nam hóa nhŕng âm sĒc sŕi ũng cĩa nó không mang lĩ không khí trang nghiêm cŕn thiét trong IÁ hŭi tôn giáo. Riêng àn organ còn làm cho bĒn sĒc dân tŭc bĒ lu mŕ hĩn nĩa. Chúng ta Ēng quên âm nhĩc Ph-t giáo rĒt gŕn giĩ vŭi v n hóa dân tŭc.

Liên
 quan m-t thiét giĩa âm nhĩc Ph-t giáo và âm nhĩc dân tŭc

Âm
 nhĩc Ph-t giáo có khá nhiÁu iĂm tŕng Ŕng vŭi âm nhĩc truyĂn thŕng, tĒ nét nhĩc, thang âm, iÇu thĒc, tĩt tỹu ĩn nhĒp phách, chĒ khác nhau vÁ mắc ích. Âm nhĩc truyĂn thŕng giúp ngŕi nghe thŔng thĒc nghç thu-t, còn âm nhĩc Ph-t giáo nh±m mang lĩ cho ngŕi nghe (hay ngŕi íc) mŭt trĩng thái tâm hŔn an tĒnh, thanh thĒn hŕu thỹu cĒm giáo lý nhà Ph-t. Nhĩc Ph-t

giáo h°Ũng nŨi, trong khi nhĩc nghÇ thu-t h°Ũng ngoji. Nh°ng không phĐi vì thç mà âm nhĩc Ph-t giáo không mang tính chĐt nghÇ thu-t. Nét nhĩc và cách tán các bài nh° Đ°ing chi tĐnh thçy (Nhành đ°ing liÁu rĐi n°Ũc cam IÓ xuŨng trĐn), Tào khê (N°Ũc trong suŨi) rĐt phong phú và tinh vi.

VÁ

nhĩc khí, ngoài mùt sŨi dđng cả -c thù nh° mō gia trì, chuông gia trì, ©u, mùc bĐng, thì trong Ph-t giáo cing sí dđng các nhĩc khí truyÁn thŨng dân tŨc nh° àn nhĐ, àn nguyÇt, kèn, trŨng phách.

VÁ

bài bĐn thì nhĩc IÁ dùng trong Ph-t giáo giŨng nh° nhĩc IÁ dùng trong cung ình và ngoài dân gian, ngoài mùt vài bài bĐn -c biÇt nh° bài TrŨng bát nhã.

Thang

âm iÇu théc hĐu nh° giŨng nhau hoàn toàn, ngoji trẻ títt tĐu trong các bài tán theo truyÁn thŨng miÁn Trung có những nhĐp -c biÇt cho các iÇu tán rĐi, tán xĐp, tán trĐo vŨi cách nhĐp tang, mō khác nhau.

Đnh

h°Đng qua lĐi giĐa âm nhĩc Ph-t giáo và nhĩc truyÁn thŨng

Nhĩc

Ph-t giáo chĐu Đnh h°Đng cça âm nhĩc truyÁn thŨng rõ nhét là trong cách niÇm và tăng kinh mang âm h°Đng cça tỉng hát ru tềng miÁn.

Thông

th°Ýng trong các IÁ hŨi IŨn cça Ph-t giáo luôn sí dđng dàn nhĩc IÁ trong dân gian, -c biÇt theo truyÁn thŨng miÁn Trung là hai dàn Đi nhĩc và tỉÁu nhĩc trong cung ình thân nhĐ lĐi. MŨt vài truyÁn thŨng Ph-t giáo Đ TiÁn Giang có những cách tán dùng hĐi và nhĐp cça IŨi hát Khách cça hát BŨi, chĐ khác nhau trong cách dùng m«u âm Đ những chĐ phĐi luyĐn láy.

MŨt

sŨi thang âm iÇu théc trong âm nhĩc truyÁn thŨng °ăc các nhà s° sí dđng Á -t những bài tán. HĐi thiÁn trong Ph-t giáo có cĐu trúc âm thanh nh° hĐi nhĩc, hĐi hĐi cça miÁn Nam, nh°ng tỉtt tĐu ch-m hĐn. HĐi ai cça nhĩc Ph-t giáo giŨng nh° những iÇu ai dùng trong nhĩc IÁ hay cĐi l°ing tài tí, nh°ng Đn giĐn hĐn.

Cách

v-n hành giai iÇu trong âm nhĩc truyÁn thŨng cing °ăc các nhà s° áp dđng Á làm cho phong cách tán tđng °ăc phong phú hĐn.

Ng°ăc

lĐi, âm nhĩc Ph-t giáo cing giúp ích và làm giàu thêm cho âm nhĩc dân tŨc. Nhĩc Ph-t giáo có phong cách thài (cách iÇu hóa ngôn ngữ theo những chỉ nhĩc trong thang âm ngĐi cung mà không chú trĐng Đn sĩ lên xuŨng a đĐng cça nét nhĩc) mà các ca công trong cung ình ã v-n dđng vào trong các ca ch°ing, nh° nh-n Đnh cça cả Li Thi, mùt nhĩc công dân nhĩc cung ình ngày x°a.

HĐi

thián vÙi tít tÿu khoan thai, nghiêm trang trong nh;c Ph-t giáo có thÁ dùng Á ngâm nhĩng bài thi, bài kÇ có thián vẾ, em l; tâm bình an cho ng°Yi nghe.

VÁ

m-t tít tÿu, nh;c dân tÙc chẾ có nhẾp hai, nhẾp t°, nhẾp tám, nhẾp m°Yi sáu mà không có nhẾp ánh theo chu kó nh° trong các bài tán cça Ph-t giáo. Truyán thÑng Ph-t giáo mián Trung có nhĩng tít tÿu -c thù rÿt tinh vi vÙi nhẾp tán r;ji, nhẾp tán sÿp, tán tr;jo. ây là óng góp cça nh;c Ph-t giáo làm giàu thêm tít tÿu cho âm nh;c dân tÙc.

Ngoài

ra iÇu múa cung ình Lắc cúng hoa ng (múa èn) chính là phĩng theo iÇu múa lắc cúng trong Ph-t giáo khi dâng h°ng, ng, hoa, trà, qu£, thñc. Ho-c iÇu múa ÿu chỉ;n thÑng Ph-t trong cung ình cing tê mùt iÇu múa trong chùa mà ra.

LỄch

sí Ph-t giáo l; là Á tài cho âm nh;c kẾch nghÇ dân tÙc, ch³ng h;jn sñ tích Ph-t Bà Quan Âm làm Á tài cho vß chèo Quan âm ThẾ Kính, ho-c cuÙc Ýi éc Ph-t Thích Ca tềng là Á tài cho nhiÁu vß c£i l°ng và phim £nh.

Tóm

l; , âm nh;c, v n hóa cing nh° ngôn ngữ Ph-t giáo giúp cho âm nh;c, kẾch nghÇ truyán thÑng dân tÙc có thêm nhiÁu yçu tñ Á làm giàu và phát trián.

*

**

Trong

lỄch sí hàng ngàn n m Óng hành vÙi âm nh;c dân tÙc, d«u tr£i qua nhiÁu thẾnh suy nh°ng âm nh;c Ph-t giáo v«n giữ gìn nhĩng giá trẾ tinh thŞn truyán thÑng. ãng sau các nghi théc tôn giáo là tâm linh dân tÙc, do ó chúng ta ãng vì sñ tìçn lãi trong tÕ chéc hay biÁu đián mà làm mÿt i cái hÓn cça b£n s°c v n hóa.